

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.032.03.2021

Zarząd
Węglokoks Kraj Sp. z o.o.
ul. Generała J. Ziętki 1
41-940 Piekary Śląskie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/019 Przygotowanie i realizacja „Programu dla sektora górnictwa kamiennego w Polsce”

Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1913) **wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorcy**. W dalszej części wystąpienia fragmenty zawierające informacje podlegające wyłączeniu ze względu na tajemnicę przedsiębiorcy oznaczono jako: [...]**JTP**.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Węglkokoks Kraj Sp. z o. o. ¹ , ul. Generała Jerzego Ziętki 1, 41-940 Piekary Śląskie
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Waclawek - Prezes Zarządu ² , od 1 czerwca 2017 r. do nadal (akta kontroli str. 3 -4)
Zakres przedmiotowy kontroli	Działania na rzecz realizacji zadań „Programu dla sektora górnictwa kamiennego w Polsce i ich efekty” ³ .
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2021 (III kwartał), z uwzględnieniem dowodów sprzed i po tym okresie, o ile miały wpływ na ocenę kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Jerzy Piasecki, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LKA/248 /2021 z 18 października 2021 r. 2. Piotr Jużków, starszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr LKA/235/2021 z 30 września 2021 r. (akta kontroli str. 1-2)

¹ Dalej zwana: Spółką lub „WK”.

² Dalej zwany: „Prezesem”.

³ Dalej zwany: Programem.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm., zwana dalej: „ustawą o NIK”.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spółka aktywnie uczestniczyła w opracowaniu *Programu*, składając do niego uwagi, które w większości zostały uwzględnione. Przedłożone do Agencji Rozwoju Przemysłu S.A.⁶ informacje zawierające planowane do osiągnięcia wskaźniki w związku z monitorowaniem realizacji *Programu* zostały sporządzone w oparciu o Plan Rzeczowo-Finansowy na 2018 r. oraz *Strategię Rozwoju Węglukoks Kraj Sp. z o.o. na lata 2018-2023*⁷.

Strategia Spółki w okresie objętym kontrolą nie była aktualizowana i w związku z tym nie ujęto w niej założeń *Programu*, jednak część przewidzianych w niej działań, inwestycji i inicjatyw strategicznych wpisywała się wprost w założenia celów *Programu* i była realizowana przez *Spółkę*.

Łączne szacunkowe koszty, jakie *Spółka* poniosła w związku z realizacją celów przewidzianych w *Programie*, wyniosły co najmniej 139 050,5 tys. zł⁸.

W 2020 r. *Spółka* odnotowała wyższy niż zakładano w 2018 r. poziom wskaźników rentowności⁹ i płynności finansowej¹⁰. Było to związane zarówno ze zbyciem tamtego roku do *Spółki* Restrukturyzacji Kopalń S.A.¹¹ Ruchu „Piekary I”, jak i utrzymywaniem przez wszystkie lata objęte kontrolą niższego niż zakładano poziomu kosztów administracyjnych, kosztów materiałów i energii oraz kosztów usług obcych¹². W okresie objętym kontrolą nie udało się natomiast utrzymać *Spółce* zakładanego poziomu kosztów pracy, co w latach 2019 i 2020 związane było z wyższym niż zakładano poziomem zatrudnienia. Skutkowało to odnotowaniem przez WK niższego niż zakładano wyniku finansowego.

Spółce w latach 2018 i 2020 nie udało się osiągnąć założonego poziomu wydobywania i sprzedaży węgla, co związane było głównie z problemami eksploatacyjnymi i wzrostem absencji (COVID-19).

W 2019 i 2020 r. wielkość nakładów inwestycyjnych na udostępnienie nowych złóż – choć niewielka kwotowo – była wyższa od planowanych, co skutkowało osiągnięciem wyższego niż zakładano wskaźnika odtworzenia zasobów.

W okresie objętym kontrolą *Spółka* nie osiągnęła jednak zakładanego poziomu zmniejszenia oddziaływania na środowisko. Dotyczyło to zarówno poziomu zagospodarowania odpadów, jak i wód dołowych.

Spółka terminowo¹³ składała do ARP i ME sprawozdania z wykonania działań i realizacji celów *Programu*.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Zwana dalej: „ARP”.

⁷ Przyjęta uchwałą Zarządu WK nr 535/II/2018 z 6 grudnia 2018 r., zwana dalej: *Strategią*.

⁸ Oszacowanie to dotyczyło jedynie działań realizowanych w ramach sześciu celów szczegółowych *Programu*.

⁹ Wskaźniki rentowności EBITDA, ROE, ROA i sprzedaży netto.

¹⁰ Wskaźniki płynności gotówkowej i natychmiastowej płynności finansowej.

¹¹ Zwana dalej: „SRK”.

¹² Za wyjątkiem 2019 r.

¹³ Tj. zgodnie z terminami wskazanymi w pismach ME i ARP.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania na rzecz realizacji zadań Programu i ich efekty

Opis stanu faktycznego

1.1. Zarząd spółki Węglkokoks S.A., będącej liderem Grupy Kapitałowej Węglkokoks S.A.¹⁵, w skład której wchodziła *Spółka*, pismem z 4 września 2017 r. przedstawił ME swoje uwagi do projektu *Programu*. Wskazano w nim m.in. na:

1. dezaktualizację części projektu dokumentu, dotyczącej analizy rynku, która bazowała na danych z 2015 roku, a tym samym pomijała efekty procesu restrukturyzacji górnictwa z 2016 r. Skutkiem tego, wnioski z analizy były częściowo nieaktualne, głównie w zakresie: cen węgla energetycznego i koksowego na rynkach światowych, wielkości jego produkcji, poziomu zapasów węgla w skali europejskiej, stanu zapasów krajowych, udziału poszczególnych nośników energii w krajowym miksie energetycznym, wielkości i struktury importu węgla energetycznego i koksowego do Polski, jak i wielkości potrzeb importowych krajów europejskich,
2. nieprecyzyjne stwierdzenia zawarte w analizie SWOT,
3. potrzebę rozważenia rezygnacji z utworzenia Górnoląskiej Grupy Producentów Węgla, która miała się składać ze *Spółki* i Polskiej Grupy Górniczej sp. z o.o.¹⁶,
4. konieczność korekty zapisów projektu *Programu*, które wymagają aktualizacji, sprostowania, wyjaśnienia lub uzupełnienia.

(akta kontroli str. 20-24)

Dnia 11 października 2017 r. przedstawiciele *Spółki* uczestniczyli w uzgodnieniach do *Programu*, a ich uwagi zostały uwzględnione w jego treści¹⁷.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że *Spółka* z uwagi na swój niewielki udział w rynku węgla i co z tym związane, ograniczone możliwości finansowe i inwestycyjne, swoje uwagi ograniczyła do celów ogólnych wskazanych w *Programie*. Ze względu na uczestnictwo w konsultacjach programowych oraz opracowaną *Strategię*, *Spółka* realizując swoje cele strategiczne realizowała równocześnie cele zbieżne z *Programem*.

(akta kontroli str. 251)

Dnia 18 czerwca 2018 r. Zarząd powołał¹⁸ Pomocniczy Komitet Sterujący¹⁹, do którego, zgodnie z ustaleniami Zespołu Trójstronnego ds. Bezpieczeństwa Socjalnego Górników oraz wskazaniem ME, dnia 25 października 2018 r. powołano²⁰ przedstawicieli związków zawodowych. Według uchwał Zarządu do zadań *Komitetu* należało m.in. wspieranie działań *Komitetu Sterującego* ds. górnictwa przy ME oraz monitorowanie realizacji przez *Spółkę* założeń i celów *Programu*.

(akta kontroli str. 38-40)

¹⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁵ Dalej zwana: „GK” lub *Grupą*.

¹⁶ Zwanej dalej: „PGG”.

¹⁷ <https://www.gov.pl/attachment/7f07d58a-7e67-4093-9a93-a8eb89f7dd15>.

¹⁸ Uchwała Zarządu WK nr 282//2018 z 18 czerwca 2018 r.

¹⁹ Zwany dalej: *Komitetem*.

²⁰ Uchwała Zarządu WK nr 455//2018 z 25 października 2018 r.

Prezes wyjaśnił, że: *Komitet miał na celu wspieranie działań Komitetu Sterującego ds. Górnictwa przy ME, na którego zaproszenia przedstawiciel Pomocniczego Komitetu Sterującego w Spółce uczestniczył w naradach i posiedzeniach, na których poruszano kwestie związane z realizacją Programu dla sektora górnictwa węgla kamiennego w Polsce. Posiedzenia odbyły się 11 października 2018 roku, 25 stycznia 2019 roku, 25 lipca 2019 roku. Nie wydano żadnych zaleceń. Spółka nie posiada protokołów z tych narad. Ponadto wskazał, iż: monitoring realizacji Programu był prowadzony przez Zarząd w sposób cykliczny, poprzez raportowanie działań i wskaźników do ARP.*

(akta kontroli str. 888)

Dnia 28 stycznia 2018 r. ME poinformowało²¹ Spółkę, iż monitoring realizacji Programu będzie prowadzony za pośrednictwem ARP.

(akta kontroli str. 29)

Dnia 28 marca 2018 r. Spółka zawarła z ARP umowę²² o zachowaniu poufności pozyskanych informacji w zakresie monitoringu funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego, które nie są publicznie dostępne.

(akta kontroli str. 31-34)

Prezes wyjaśnił, że Rada Nadzorcza Spółki oraz Węglkokoks S.A.²³, będąca jej jedynym udziałowcem, nie podjęły uchwał dotyczących przyjęcia i realizacji Programu. Dodał przy tym, że ani ME, ani ARP, nie przypisało i nie wskazało Spółce konkretnych – opisanych w Programie – celów/działań/projektów do realizacji.

(akta kontroli str. 251)

W dniu 3 kwietnia 2018 r. ME zwrócił się do Spółki z prośbą o: *wypełnienie tablic zawierających dane techniczno-ekonomiczno-finansowe oraz inwestycyjne²⁴, niezbędnych do wyliczenia i zbilansowania na poziomie sektora węglowego w latach 2018-2020 oraz w perspektywie do 2030 r. wskaźników bazowych i docelowych ujętych w poszczególnych celach Programu.* Wskazał przy tym, że: *przygotowane w oparciu o wielkości wynikające ze strategicznych dokumentów przedsiębiorstw górniczych projekcje techniczno-ekonomiczne zostaną zbilansowane do poziomu sektora i będą stanowiły podstawę do okresowych ocen prawidłowości realizacji Programu.* ME zwrócił się także o wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za koordynację procesu oraz za komunikację z ARP w zakresie przygotowywanych danych. Jak wyjaśnił Prezes, osobą koordynującą proces gromadzenia i przekazywania przez Spółkę danych do ARP był Dyrektor ds. Finansowych²⁵.

(akta kontroli str.35-37,891)

Spółka wypełniła tablice z danymi wskazanymi przez ME dla wszystkich 10 celów ujętych w Programie i przekazała je 17 kwietnia 2018 r. do ARP. Powyższe dane zostały zatwierdzone przez Dyrektora.

(akta kontroli str. 70-102)

W przyjętej Strategii Zarząd wskazał na cztery perspektywy:

1. „Finansową”, w której określono następujące cele strategiczne:
 - osiągnięcie zysku,

²¹ Pismo z 26 stycznia 2018 r.

²² Umowa z 29 marca 2018 r.

²³ Węglkokoks S.A. jest jedynym udziałowcem Spółki.

²⁴ Zwane dalej: *tablicami*.

²⁵ Zwany dalej: *Dyrektorem*.

- utrzymanie rentownych przychodów ze sprzedaży,
 - utrzymanie optymalnej płynności finansowej,
 - optymalizacja kosztów działalności,
2. „Klienta”, w którym określono następujące cele strategiczne:
- osiągnięcie wysokiego poziomu satysfakcji klientów,
 - zabezpieczenie potrzeb klientów w zakresie dostaw węgla na rynku krajowym,
3. „Procesów”, w której określono następujące cele strategiczne:
- zapewnienie stabilnego poziomu wydobycia i poprawa efektywności procesów wydobywczych,
 - maksymalizowanie produkcji produktów wysokomarżowych i poprawa jakości produkcji,
 - optymalizowanie procesów zakupowych,
 - poprawa dostępności węgla,
 - dostosowanie struktury aktywów do prognozowanej wielkości produkcji,
4. „Rozwoju”, w której określono następujące cele strategiczne:
- zwiększanie kompetencji i umiejętności pracowników,
 - utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa pracy,
 - utrzymanie wysokiego poziomu zaangażowania i wydajności pracowników.

(akta kontroli str. 873,883)

Prezes wyjaśnił, że: W Strategii, w perspektywie finansowej określono m.in. osiąganie zysku, utrzymanie optymalnej płynności finansowej oraz optymalizację kosztów działalności, jako Cele strategiczne Spółki. Działania podejmowane w ramach realizacji tych celów odpowiadały Celowi nr I z Programu tj. odzyskaniu i stabilizacji płynności, rentowności i efektywności ekonomiczno-finansowej sektora górnictwa węgla kamiennego, w tym poprzez dostosowanie zdolności produkcyjnych do potrzeb rynku oraz możliwości eksportowych.

W perspektywie klienta określono cele: zabezpieczenie potrzeb klientów w zakresie dostaw węgla na rynku krajowym oraz zapewnienie stabilnego poziomu wydobycia i poprawę efektywności procesów wydobywczych. Działania podejmowane w ramach realizacji tych celów odpowiadały Celowi nr III „Zaspokojenie krajowych potrzeb na węgiel kamienny, w tym w szczególności do produkcji energii elektrycznej, ciepła oraz koksu” i Celowi nr IV „Zapewnienie dostępu do nowych złóż węgla oraz zapewnienie odpowiedniego poziomu inwestycji tam, gdzie zapewnią one najwyższą efektywność ekonomiczną” Programu. W perspektywie rozwoju określono cel: zwiększanie kompetencji i umiejętności pracowników. Działania podejmowane w ramach realizacji tego celu odpowiadały Celowi nr V „Rozwój kompetencji pracowniczych i wiedzy” Programu.

W perspektywie procesów określono jako Cele Strategiczne m.in. optymalizację kosztów działalności, zapewnienie stabilnego poziomu wydobycia i poprawę efektywności procesów wydobywczych oraz dostosowanie struktury aktywów do prognozowanej wielkości produkcji. Działania podejmowane w ramach realizacji tych celów odpowiadały Celowi Nr VI „Zmniejszenie oddziaływania sektora górnictwa węgla kamiennego na środowisko oraz zwiększenie wykorzystania odpadów wydobywczych i kopalin towarzyszących” i Celowi Nr IX „Wycelowanie skutków dotychczas przeprowadzonych działań restrukturyzacyjnych” Programu.

W perspektywie rozwoju określono cel w postaci „Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa pracy oraz zaangażowania i wydajności pracowników”. Działania w ramach tego celu odpowiadały Celowi Nr VII „Innowacje w górnictwie węgla kamiennego. Stworzenie tzw. Inteligentnej kopalni, zapewniającej wysoki poziom bezpieczeństwa pracy” Programu.

(akta kontroli 887)

1.2. W przyjętej *Strategii*, Spółka zaplanowała następujący poziom realizacji wskaźników dla poszczególnych perspektyw:

Perspektywa *Finansowa*: [...] TP

Perspektywa *Klienta*: [...] TP

Perspektywa *Procesu*: [...] TP

Perspektywa *Rozwoju*: [...] TP

(akta kontroli str. 863-866,871)

Spółka nie osiągnęła zakładanych poziomów wskaźników określonych w *Strategii*. Dotyczyło to w szczególności: przychodów ze sprzedaży, zysku netto, wolumenu sprzedaży węgla, zysku i EBITDA.

Prezes wyjaśnił, że: Strategia jest dokumentem tworzoną w perspektywie wieloletniej, który zawiera ogólny zarys działalności Spółki i musi być spójny z wizją i misją dla GK. Zawarte w Strategii cele i wskaźniki określa się w sposób szacunkowy w długim horyzoncie czasowym. Stanowią one wytyczne dla Spółki w zakresie kierunków prowadzenia przez nią działalności. Dokumentem, na podstawie którego ocenia się wyniki ekonomiczne i działalność Spółki, jest Plan Rzeczowo-Finansowy²⁶, który opracowywany jest corocznie, z dużym stopniem szczegółowości, uwzględniający aktualną sytuację na rynku, w oparciu o aktualne założenia techniczne.

(akta kontroli str. 984-985)

W 2018 roku dokonano aktualizacji *Strategii* na lata 2018-2023, w ramach aktualizacji strategii GK. Prezes Zarządu wyjaśnił, że *Strategia jest dokumentem opracowywanym na lata i zawiera cele ogólne działalności Spółki. Jej tworzenie jest zainicjowane przez właściciela Spółki – Węgłokoks S.A. Dokumentem podstawowym, w oparciu o który ocenia się działalność Spółki, jest Plan Rzeczowo Finansowy, który sporządzany jest corocznie. Spółka nie dokonała aktualizacji prognoz przyjętych w Strategii, ponieważ nie występowała taka konieczność.*

(akta kontroli str. 251,892,985)

1.2.1. Cel I: Odzyskanie i stabilizacja płynności, rentowności i efektywności ekonomiczno-finansowej sektora górnictwa węgla kamiennego, w tym poprzez dostosowanie zdolności produkcyjnych do potrzeb rynku oraz możliwości eksportowych.

W ramach tego celu Spółka podjęła działania w zakresie zmian organizacyjnych oraz technologicznych. Po wykonaniu przez firmę zewnętrzną oszacowania wartości zorganizowanej części przedsiębiorstwa KWK „Bobrek-Piekary” metodą likwidacyjną wraz z określeniem wartości godziwej i wysokości czynszu

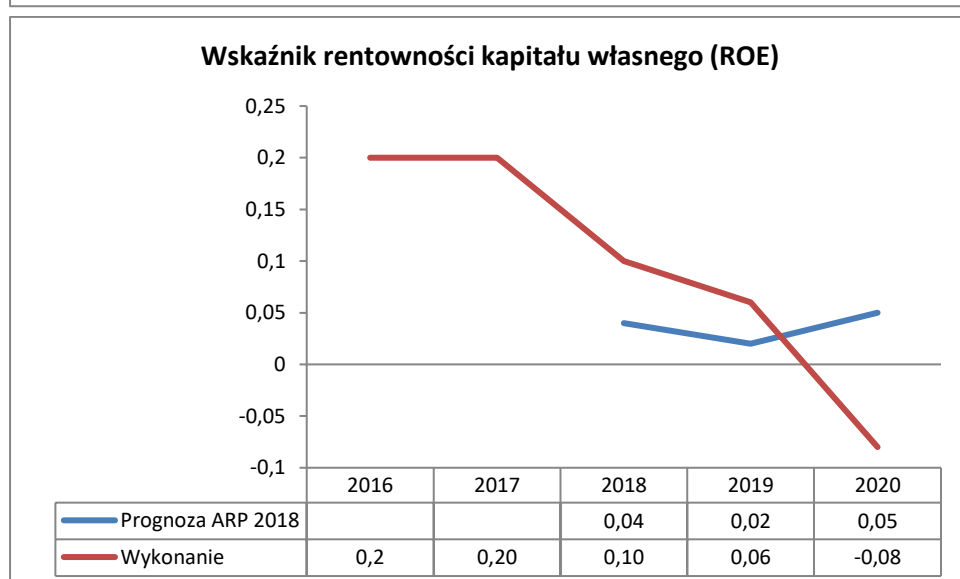
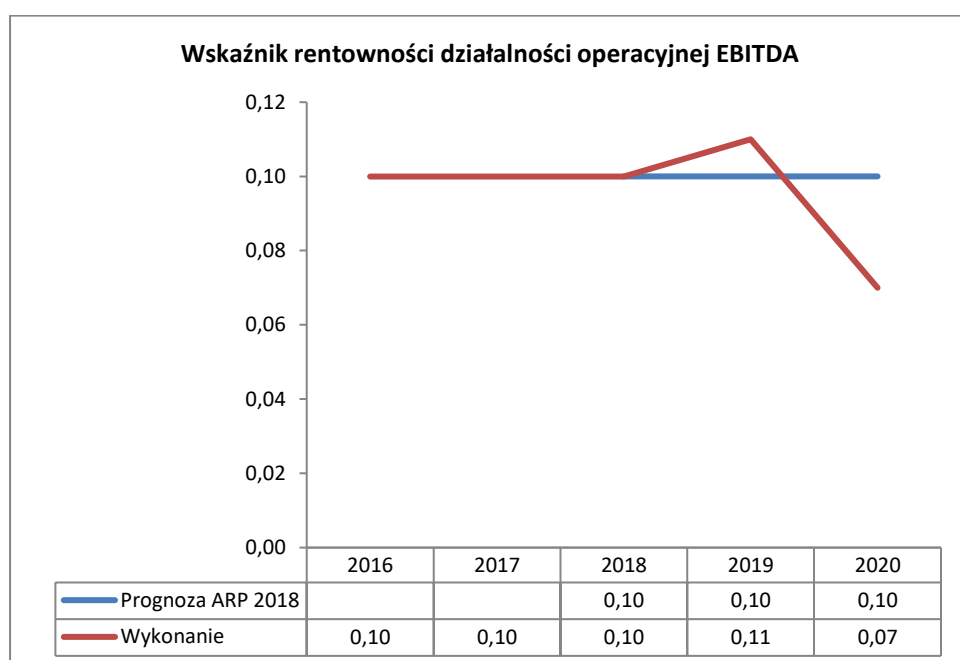
²⁶ Zwany dalej: PRF.

dzierżawnego, Ruch „Piekary I” został w 2020 r. nieodpłatnie przekazany do SRK. Miało to na celu poprawę rentowności i jakości produkcji węgla.

W okresie objętym kontrolą przyjęto, że dla pomiaru realizacji ww. celu kluczowymi miernikami będą:

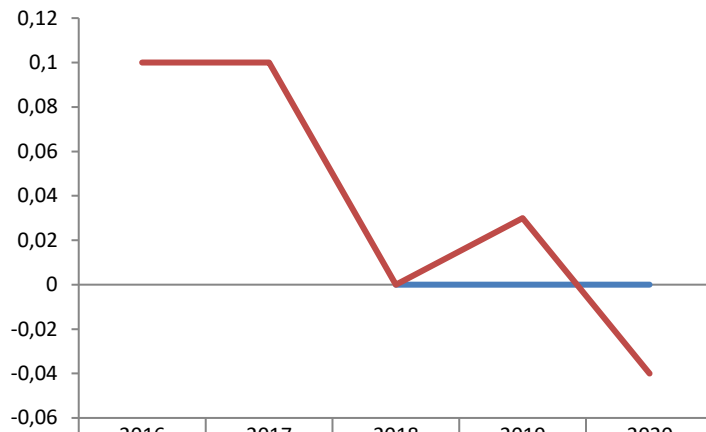
- wskaźnik rentowności operacyjnej EBITDA,
- rentowność sprzedaży netto węgla kamiennego,
- rentowność majątku ROA,
- rentowność kapitałów własnych ROE.
- wskaźnik natychmiastowej płynności finansowej,
- wskaźnik płynności gotówkowej.

Wskaźniki te, osiągnięte przez Spółkę w okresie objętym kontrolą, w porównaniu do prognoz ich wysokości przekazanych przez WK do ARP w 2018 r.²⁷, kształtowały się następująco:

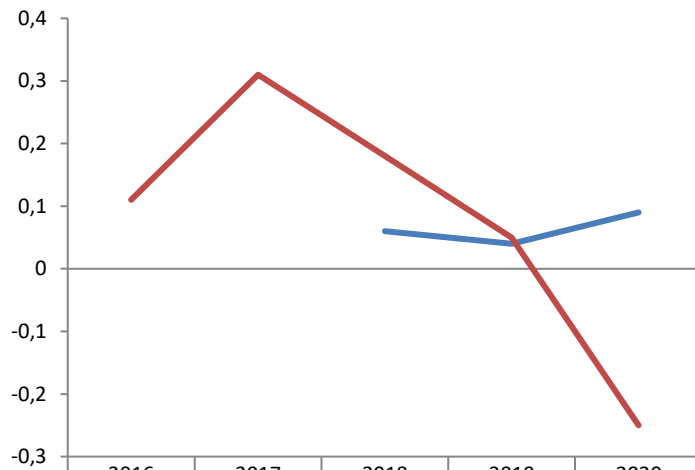
²⁷ Na wykresach oznaczone jako: „Progniza ARP 2018”.

Wskaźnik rentowności aktywów (ROA)

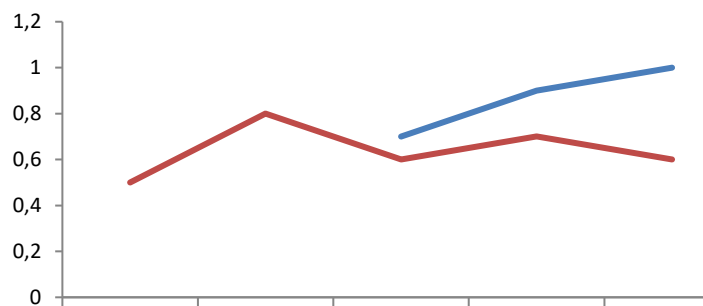
	2016	2017	2018	2019	2020
— Proгноza ARP 2018			0	0	0
— Wykonanie	0,1	0,10	0,00	0,03	-0,04

Rentowność sprzedaży netto

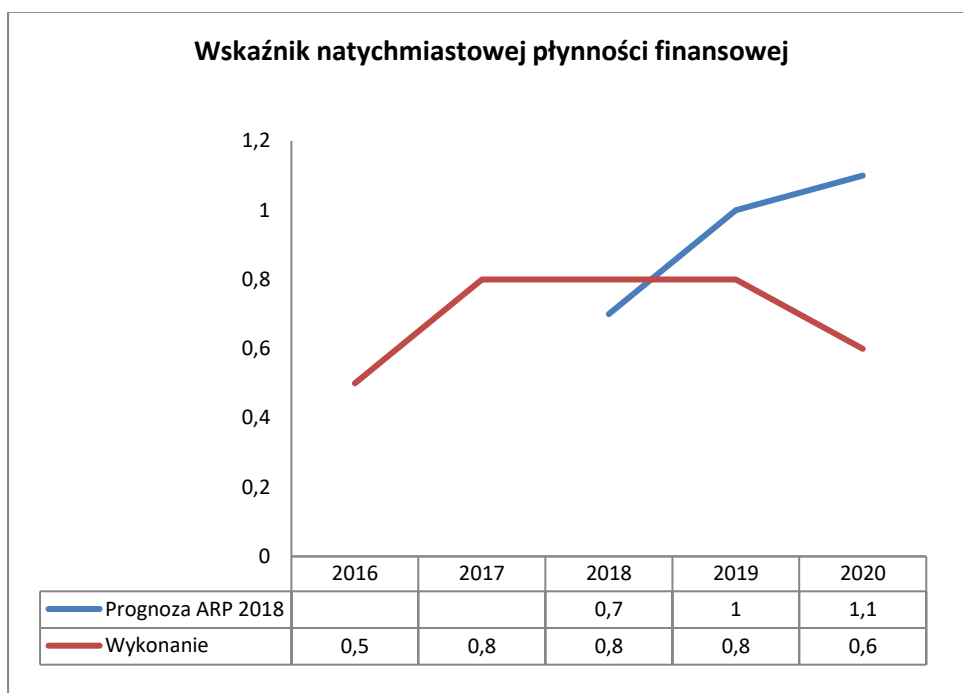

	2016	2017	2018	2019	2020
— Proгноza ARP 2018			0,06	0,04	0,09
— Wykonanie	0,11	0,31	0,18	0,05	-0,25

Wskaźnik płynności gotówkowej

	2016	2017	2018	2019	2020
— Proгноza ARP 2018			0,7	0,9	1
— Wykonanie	0,5	0,8	0,6	0,7	0,6

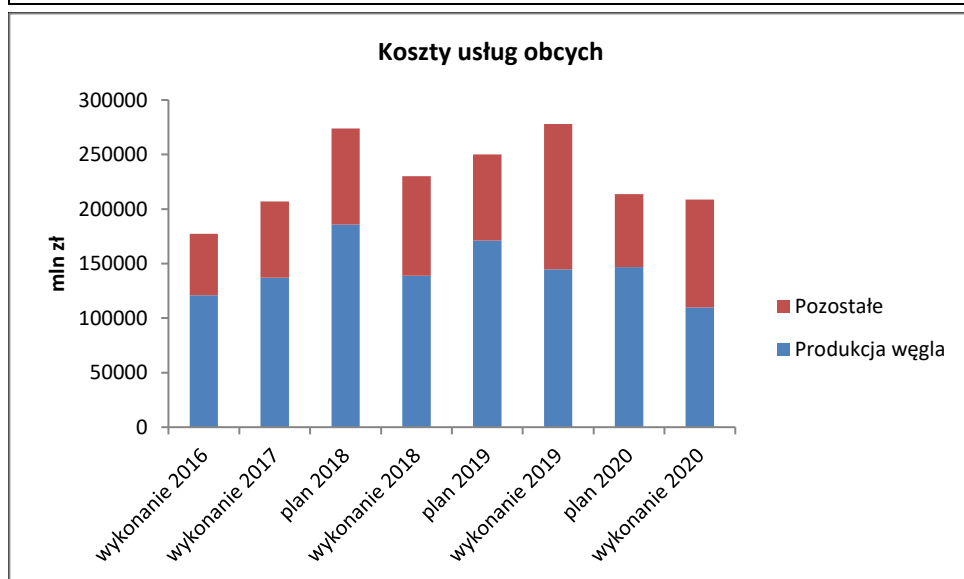
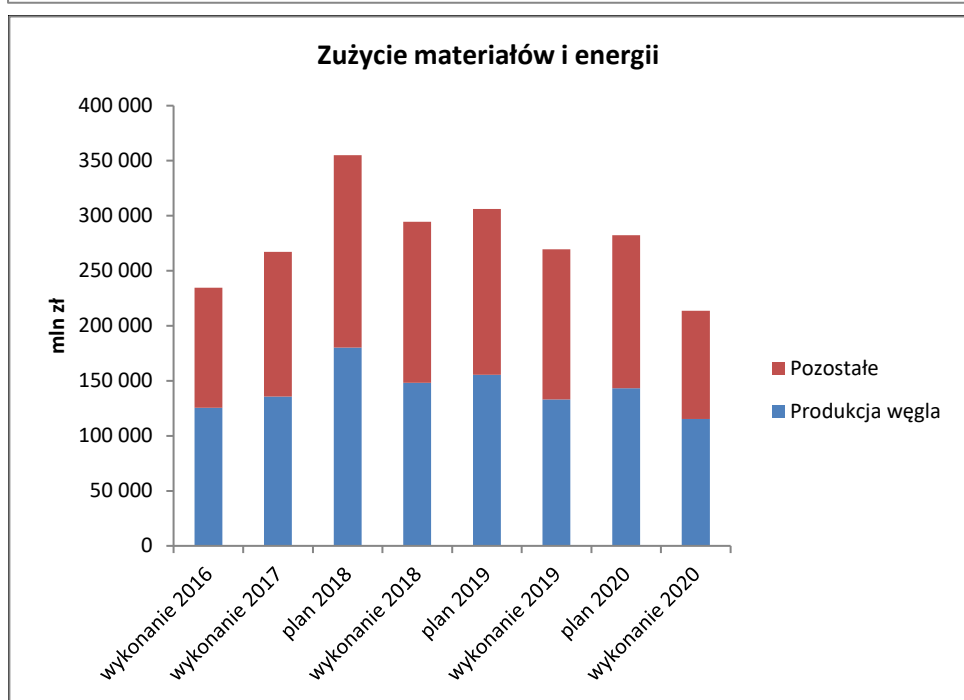
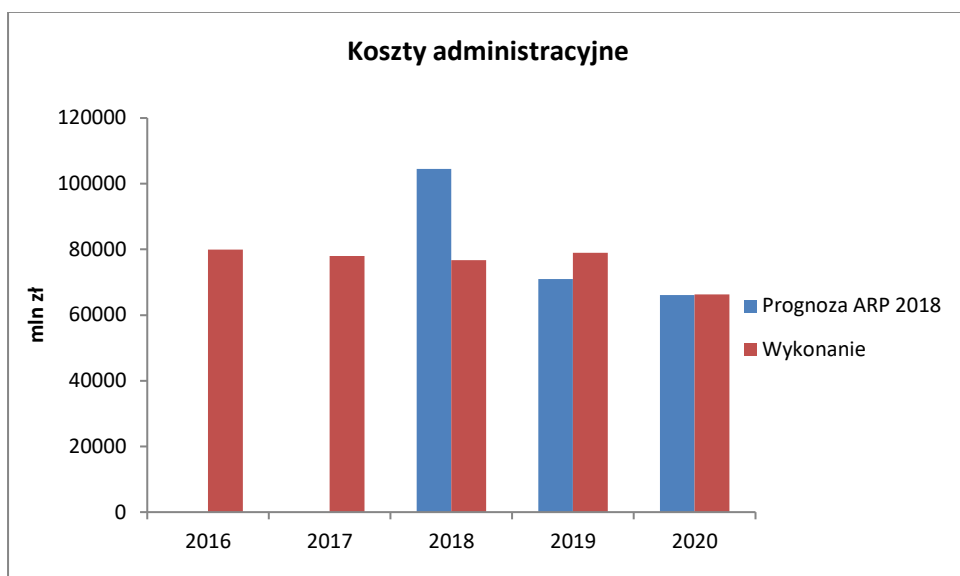
Powyższe dane wskazują, że Spółka osiągnęła następujące poziomy mierników:

- wskaźnik EBITDA odnotowano w 2018 r. na planowanym poziomie, w 2019 r. na poziomie o 10,0% większym w stosunku do założonego, a w 2020 r. był on o 30,0% niższy od założonego;
- rentowność kapitału ROE w 2018 r. i 2019 r. odnotowana została na poziomie wyższym o 150,0% i 200,0% niż zakładany, a w 2020 r. na poziomie niższym o 160,0% od zakładanego;
- rentowność aktywów ROA w 2018 r. była na założonym poziomie, w 2019 r. na poziomie o 3,0% wyższym niż założono, a w 2020 r. była niższa o 4,0% od zakładanej;
- wskaźnik rentowności sprzedaży netto węgla kamiennego w latach 2018 i 2019 osiągnął wartość odpowiednio o 200% i 25% większą od planowanej, a w 2020 r. był na poziomie niższym o 378% od zakładanego;
- wskaźnik płynności gotówkowej był w kolejnych latach odpowiednio o niższy o 14,3%, 22,2% i 40,0% od założonego;
- wskaźnik natychmiastowej płynności finansowej był wyższy od wielkości założonej w 2018 r. o 14,3%, a w 2019 r. i 2020 r. był niższy o 20,0% i 45,5% od założonej.

1.2.2 Cel II: Integracja pionowa górnictwa i energetyki oraz stworzenie efektywnego modelu grupy węglowo-koksowej

Spółka przekazywała do ARP dane o uzyskanym poziomie wskaźników/mierników określonych dla tego celu w *tablicach* z 2018 r., mimo że nie realizowała w okresie objętym kontrolą żadnych działań i projektów przewidzianych w *Programie* dla tego celu.

Kształtowanie się ich wykonania w poszczególnych latach przedstawiono na poniższych wykresach:

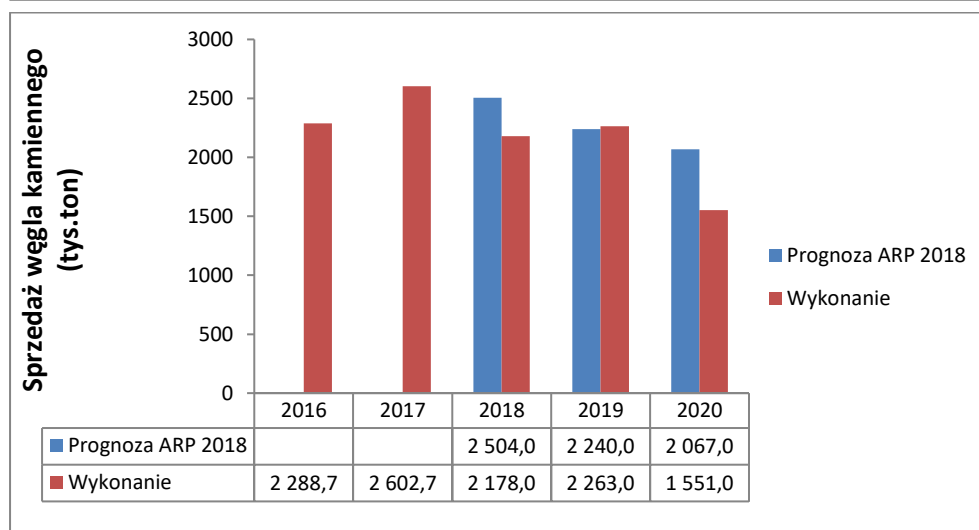
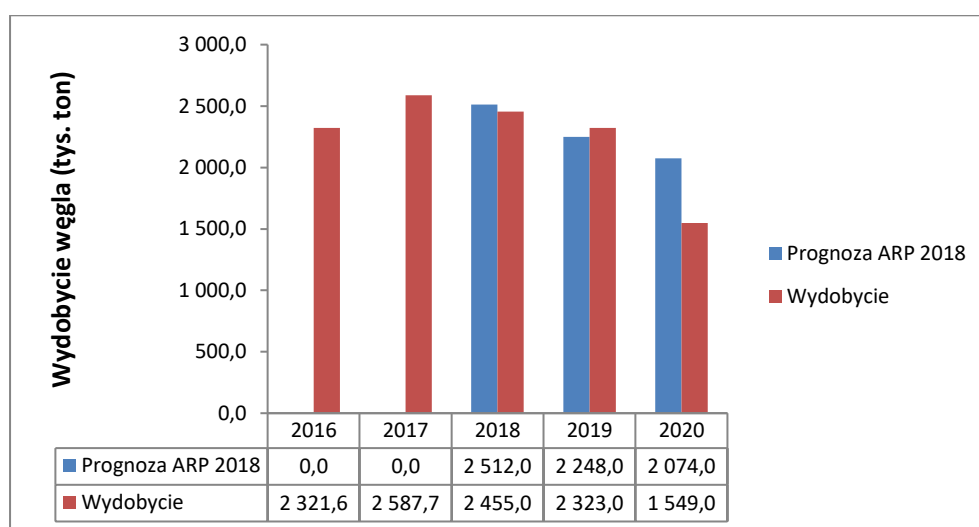

Powyższe dane wskazują, że Spółka osiągnęła następujące poziomy przyjętych dla tego celu mierników:

- koszty administracyjne w 2018 r. odnotowano na poziomie o 26,6% niższym niż zakładano, w latach 2019 i 2020 na poziomie wyższym o 11,3% i o 0,4% od zakładanego;
- koszty zużycia materiałów i energii odnotowano w kolejnych latach okresu objętego kontrolą na poziomie o 17,1%, 12,0% i 24,3% niższym od zakładanego;
- koszty usług obcych w latach 2018 i 2019 odnotowano na poziomie niższym o 16,0% i 22,4% od zakładanego, a w roku 2020 na poziomie o 11,3% wyższym od zakładanego;

1.2.3. Cel III: Zaspokojenie krajowych potrzeb na węgiel kamienny, w tym w szczególności do produkcji energii elektrycznej, ciepła oraz koksu

Spółka w okresie objętym kontrolą podawała do ARP dane na temat osiągniętego poziomu wskaźników/mierników przyjętych w 2018 r. dla ww. celu w *tablicach*, mimo że w okresie tym nie realizowała działań i projektów przewidzianych w *Programie* dla tego celu.

Powyższe dane wskazują, że Spółka osiągnęła następujące poziomy mierników:

- wielkość produkcji węgla kamiennego, w stosunku do wielkości zakładanych, w 2018 r. i 2020 r. była niższa odpowiednio o 2,3% i 25,3%, a w roku 2019 była wyższa o 3,3%;
- wielkość sprzedaży węgla kamiennego ogółem była w 2018 i 2020 r. o 13,0% i 25,0% niższa od zakładanej, a w 2019 r. o 1,0% wyższa.

- wielkość sprzedaży węgla kamiennego, w tym do energetyki zawodowej, ciepłowni zawodowych i niezawodowych, do koksowni była w 2018 i 2020 r. odpowiednio o 6,0% i 88,0% wyższa od zakładanej, a w 2019 r. o 5,0% niższa;
- wielkość produkcji i sprzedaży węglowych paliw certyfikowanych w całym okresie objętym kontrolą obniżyła się w kolejnych latach odpowiednio o 24,0%, 19,0% i 44,0%.

1.2.4. Cel IV: Zapewnienie dostępu do nowych złóż węgla oraz zapewnienie odpowiedniego poziomu inwestycji tam, gdzie zapewnią one największą efektywność ekonomiczną

W ramach tego celu *Spółka* realizowała następujące działania:

- *Podjęcie działań mających doprowadzić do przedłużenia koncesji wydobywczych oraz podjęcie działań, które ułatwią przedsiębiorcom górnictwem uzyskanie koncesji na eksploatację metanu ze złóż węgla, przy uwzględnieniu rozdzielności tych koncesji oraz uproszczenie procesu koncesyjnego* - WK wystąpiła do Ministra Środowiska z wnioskiem o zmianę koncesji nr 1/2013 z dnia 7 marca 2013 r. na wydobywanie węgla kamiennego w obszarze górnictwem „Bobrek-Miechowice I”, czego efektem było uzyskanie przedłużenia koncesji do 31 grudnia 2050 r. Ponadto, *Spółka* zwróciła się do Ministra Klimatu²⁸ z wnioskiem o wyrażenie zgody na przeklasyfikowanie części zasobów złoża węgla kamiennego w obszarze górnictwem „Bytom III” w pokładzie 509 z zasobów nieprzemysłowych do zasobów przemysłowych, w związku z opracowaniem koncepcji eksploatacji tej partii złoża. Efektem tych działań było wydanie przez MK 20 grudnia 2019 r. decyzji o wyrażeniu zgody na proponowane przekształcenie.

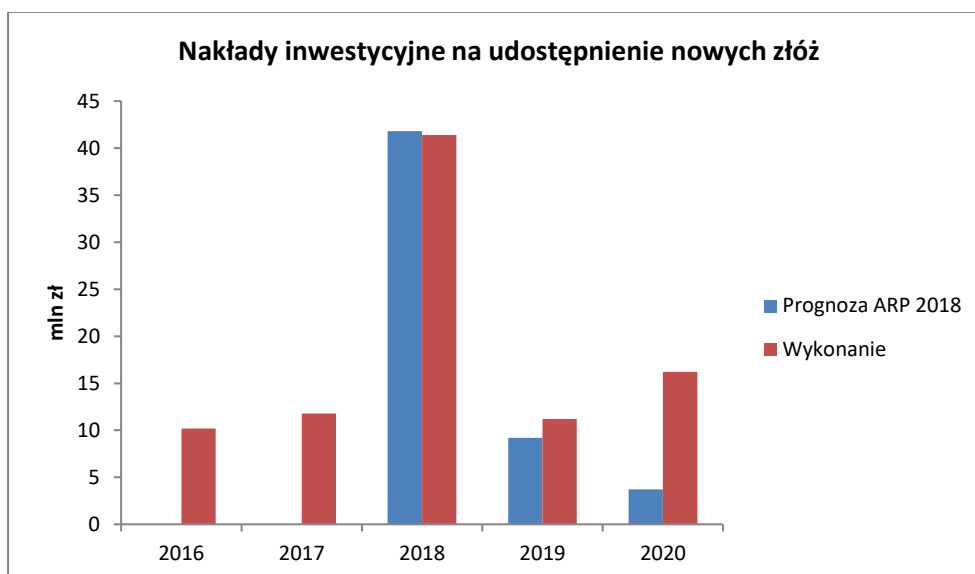
(akta kontroli str. 919-922,990-992,1000,1008)

- *Realizacja projektów inwestycyjnych w zakresie udostępnienia uzasadnionych ekonomicznie nowych partii złóż, w tym m.in. węgla typu 35 oraz wysokojakościowego węgla energetycznego* – w ramach tego działania WK wydrążyła wyrobiska udostępniające oraz zakupiła obudowę zmechanizowaną do ściany 4 na pokładzie 504 m;
- *Program inwestycyjny w nowe złoża węgla* – w ramach tego działania WK drążyła wyrobiska kapitałowe o charakterze rozwojowym. W 2018 r. wydrążono 385,8 m przekopu (zaplanowano 622 m), w 2019 r. - 261,5 m (189 m), w 2020 r. - 204,5 m (397 m), a w 2021 r. 272 m (0 m). Na nieosiągnięcie zakładanych wielkości główny wpływ miały zmiany w harmonogramach robót przygotowawczych i harmonogramach biegu ścian oraz zmiany warunków geologiczno-górnictwem.

(akta kontroli str. 992,1000,1008)

Kształtowanie się nakładów inwestycyjnych na udostępnienie nowych złóż przedstawia wykres poniżej.

²⁸ Zwany dalej: „MK”.

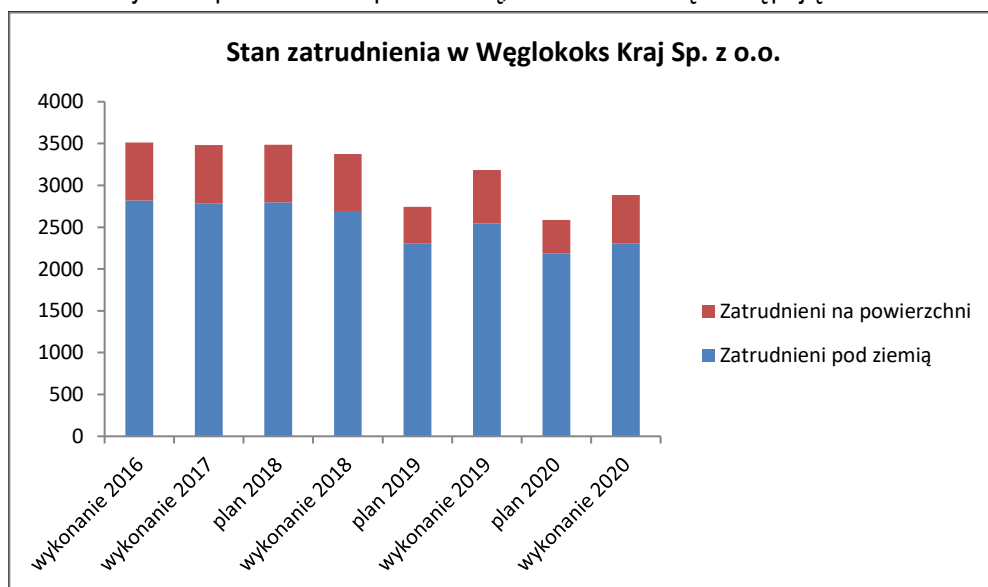
Powyższe dane *Spółki* wskazują, że nakłady inwestycyjne na udostępnienie nowych złóż węgla kamiennego w 2018 r. były niższe o 0,96% od założonych, a w latach 2019 i 2020 były wyższe niż zakładano odpowiednio o 21,74% i 337,84%. Stwierdzono też, że poziom wskaźnika odtworzenia zasobów w latach 2018-2020 był odpowiednio o 1,12 p.p., 4,06 p.p. i 4,23 p.p. wyższy od zakładanego.

1.2.5. Cel V: Rozwój kompetencji pracowniczych i wiedzy

W ramach działania *Eliminacja barier formalnych w programach pomocowych z zakresu innowacyjności, ochrony środowiska oraz szkolenia pracowników górnictwa* *Spółka* przeszkoliła 380 pracowników²⁹, z czego 254 w 2019 r. i 126 w 2020 r.

(akta kontroli str. 992)

W latach 2016-2020 wielkość zatrudnienia w *Spółce*, w podziale na pracowników zatrudnionych na powierzchni i pod ziemią, kształtowała się następująco:

Spółka osiągnęła następujące poziomy mierników:

²⁹ W zakresie: recertyfikacja spawaczy, egzamin URE, kursy: górnik rabunkarz, cieśla górniczy, maszynista kombajnów, obsługi wciągników i wciągarek.

- Stan zatrudnienia ogółem w 2018 r. był o 4,0% niższy niż zakładano, a w latach 2019 i 2020 był odpowiednio o 10,0% i 5,0% wyższy;
- Wydatki na podniesienie kwalifikacji pracowniczych były w 2018 r. o 35,0% wyższe niż zakładano, a w latach 2019 i 2020 odpowiednio o 30,0% i 70,0% niższe.

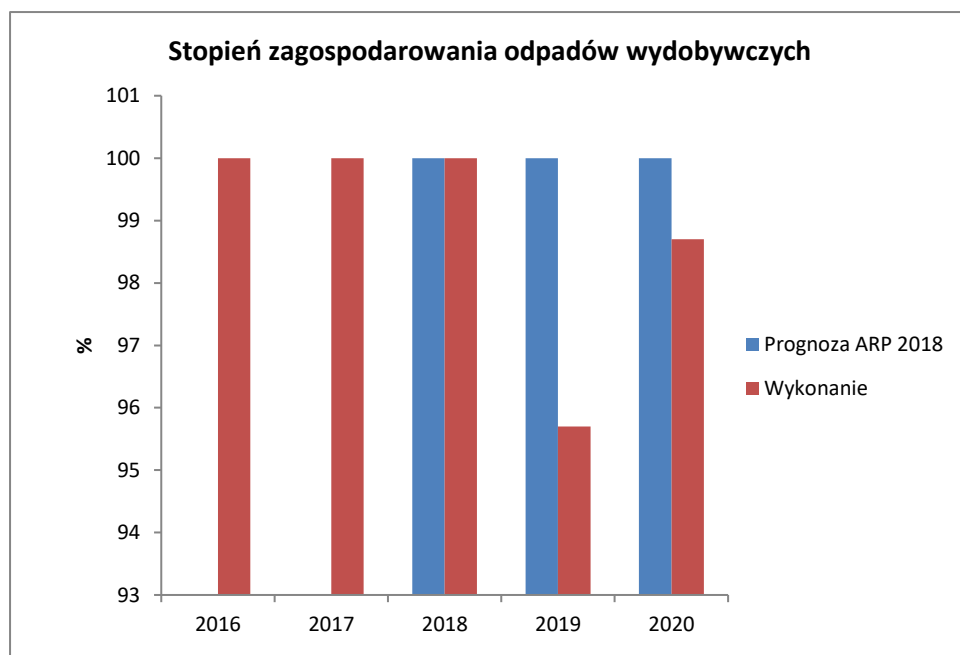
W okresie objętym kontrolą liczba zatrudnionych pracowników posiadających uprawnienia emerytalne zwiększyła się w stosunku do przyjętych założeń o cztery osoby w 2018 r., zmniejszyła o 10 osób w 2019 r. i 107 w 2020 r.

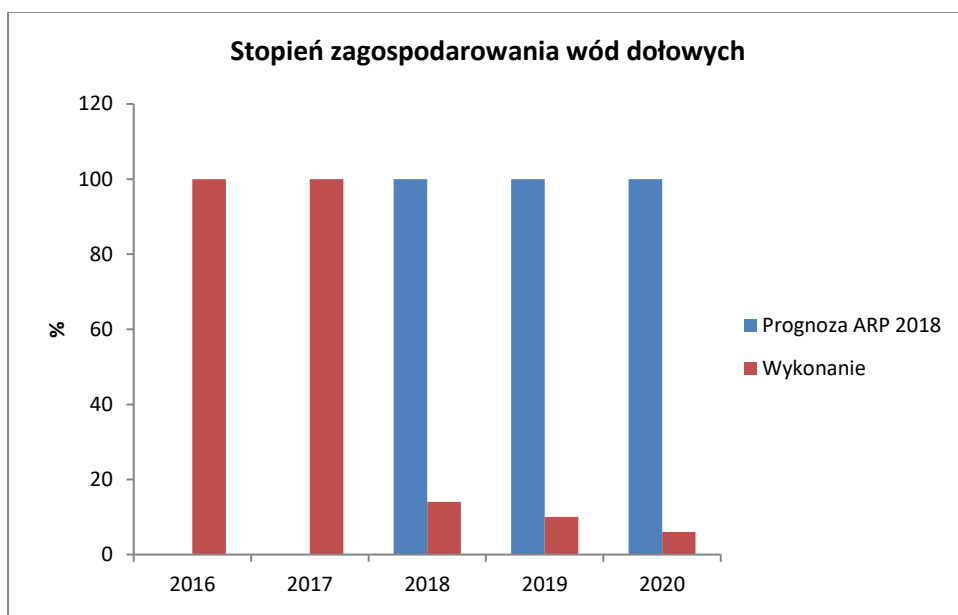
1.2.6. Cel VI Zmniejszenie oddziaływania sektora górnictwa węgla kamiennego na środowisko oraz zwiększenie wykorzystania odpadów wydobywczych i kopalin towarzyszących

W okresie objętym kontrolą Spółka na bieżąco prowadziła działania dotyczące gospodarczego wykorzystania odpadów i kopaliny towarzyszącej, co miało na celu ograniczenie negatywnego wpływu działalności górniczej na środowisko.

Z odpadów wydobywczych wytwarzanych w KWK „Bobrek-Piekary” Ruch Bobrek produkowane było kruszywo, które wykorzystywane było do prac rekultywacyjnych, a wody dołowe wykorzystywane były w ZPMW w procesie wzbogacania węgla oraz do sporządzania mieszanin podsadzkowych.

(akta kontroli str. 954-965,993-994,1001-1002)

Z prezentowanych na wykresach danych wynika, że:

- stopień zagospodarowania odpadów wydobywczych i mas skalnych w 2018 r. osiągnął poziom założony, a w latach 2019 i 2020 był niższy od założonego o 4,3 p.p. i 1,3 p.p.;
- wskaźnik stopnia zagospodarowania wód dołowych w latach 2018-2020 odnotowano na poziomie niższym od zakładanego o 86 p.p., 90 p.p. i 94 p.p.

1.2.7. Cel VII Innowacje w górnictwie węgla. Stworzenie tzw. inteligentnej kopalni, zapewniającej wysoki poziom bezpieczeństwa pracy

Spółka w 2018 r. nie określiła poziomu wskaźników dla realizacji tego celu. Mimo to podjęła następujące działania w jego ramach:

- W ramach działania *Aktywizacja współpracy sektora górnictwa z instytucjami naukowo badawczymi oraz firmami produkującymi na rzecz górnictwa, mająca na celu poszukiwanie nowatorskich rozwiązań techniczno-technologicznych*, podjęła w 2018 r. współpracę z Głównym Instytutem Górnictwa, w efekcie której przeprowadzono prace badawcze pod tytułem *Badania i próby technologiczne miałków z Węglókoks Kraj Sp. z o.o. KWK Bobrek-Piekary, Ruch Bobrek pod kątem możliwości wzbogacania na sucho*. Otrzymane wyniki wzbogacania na stołach koncentracyjnych nie dały jednak jednoznacznego, oczekiwanego obrazu skuteczności tej technologii, a projekt nie został wdrożony do realizacji.
- W ramach działania *Poprawa stanu bezpieczeństwa i warunków BHP oraz promocja BHP w kopalniach WK* wyposażyła w 2018 r. w sprzęt BHP 2779 pracowników, w 2019 r. - 2634, w 2020 r. – 2380, a w 2021 r. – 2240.
- W ramach działania *Współdziałanie z krajowym przemysłem maszyn górnictwa w obszarze innowacji technicznych, szczególnie w obszarze automatyzacji i cyfryzacji procesów eksploatacyjnych*, WK prowadziła współpracę z pięcioma firmami zewnętrznymi, w wyniku której opracowano nowe układy upodatkowania sekcji obudów zmechanizowanych typu FAZOS-15/31-POz, GLINIK 11/25-POz i KW-19/35-POz/ZRP. Wybudowano też centralną pompownię emulsji zasilającą sekcje obudowy zmechanizowanej w ścianach wydobywczych, wraz z systemem sterowania i wizualizacji jej pracy. W warsztatach mechanicznych zastosowano też urządzenia indukcyjne ułatwiające łatwe i szybkie nagrzewanie elementów metalowych.

(akta kontroli str. 994-996)

- W ramach działania *Opracowanie standardów wymagań w zakresie bezpieczeństwa pracy w odniesieniu do zewnętrznych firm usługowych świadczących prace górnicze*, Spółka wprowadziła procedury dotyczące realizacji robót na dole i na powierzchni zakładu górnictwa przez podmioty zewnętrzne, a także nadzoru nad eksploatacją, konserwacją, naprawą i remontami urządzeń budowy przeciwwybuchowej³⁰.

(akta kontroli str. 1005-1006)

1.2.8. Cel VIII Dywersyfikacja wykorzystania gospodarczego węgla kamiennego

W ramach realizacji tego celu Spółka podjęła następujące działania:

- W ramach działania *Modernizacja i rozbudowa istniejących ZMPW*, prowadzone były prace modernizacyjne w ZMPW Ruch „Bobrek”, które polegały na:
 - budowie zbiornika węgla surowego i urządzeń nadawczych³¹,
 - modernizacji oświetlenia³² i stycznikowni SSII³³,
 - rozbudowie układu klasyfikacji wstępnej w budynku sortowni III³⁴,
 - zakupie przesiewacza mobilnego trzypokładowego³⁵,
 - modernizacji węzła wzbogacania sortymentów średnich i węzła odsiewania ekogroszku „Skarbek” w rejonie paczkowalni³⁶ oraz wagi taśmowej³⁷.

W ZMPW Ruch „Piekary” w 2019 r. wykonano prace modernizacyjne wagi kolejowej nr 7, a w 2020 r. wzbogacalnika typu DISA.

(akta kontroli str. 996,1007)

Spółka osiągnęła następujące poziomy mierników dla tego celu:

- *Udział sortymentów grubych w produkcji węgla energetycznego ogółem* był w okresie objętym kontrolą niższy od zakładanego o 3,63 p.p. w 2018 r., w 2019 r. o 7,07 p.p, a w 2020 r. o 8,86 p.p.;
- *Udział sortymentów drobnych i średnich razem w produkcji węgla energetycznego ogółem* był w kolejnych latach okresu objętego kontrolą niższy od zakładanego o 1,61 p.p., 1,19 p.p i 3,8 p.p.

1.2.9. Cel IX - Wyeliminowanie skutków dotychczas przeprowadzonych działań restrukturyzacyjnych

Zadania wskazane w ramach celu dotyczącego wyeliminowania skutków dotychczas prowadzonych działań restrukturyzacyjnych nie dotyczyły Spółki.

1.2.10. Cel X - Ujednolicenie, uelastycznienie i uproszczenie systemów wynagradzania (do końca 2018 r.) i jego wprowadzenie (od 2019 r.)

³⁰ Zarządzenia Wewnętrzne Kierownika Ruchu Zakładu Górnictwa KWK „Bobrek-Piekary” nr 30/KRZG/2017 z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie: realizacji robót dolowych w ruchu zakładu górnictwa przez podmioty. Zarządzenie Wewnętrzne Kierownika Ruchu Zakładu Górnictwa KWK „Bobrek-Piekary” nr 31/KRZG/2017 z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie: realizacji robót na powierzchni w ruchu zakładu górnictwa przez podmioty. Zarządzenie Wewnętrzne Kierownika Ruchu Zakładu Górnictwa KWK „Bobrek-Piekary” nr 40/KRZG/2018 z dnia 9 maja 2018 r. w sprawie: współpracy podmiotów wykonujących prace dla zakładu górnictwa, w zakresie nadzoru nad eksploatacją, konserwacją, naprawą i remontami urządzeń budowy przeciwwybuchowej.

³¹ W 2018 r.

³² W latach 2019 i 2020.

³³ W latach 2018 i 2019.

³⁴ W latach 2018 i 2019.

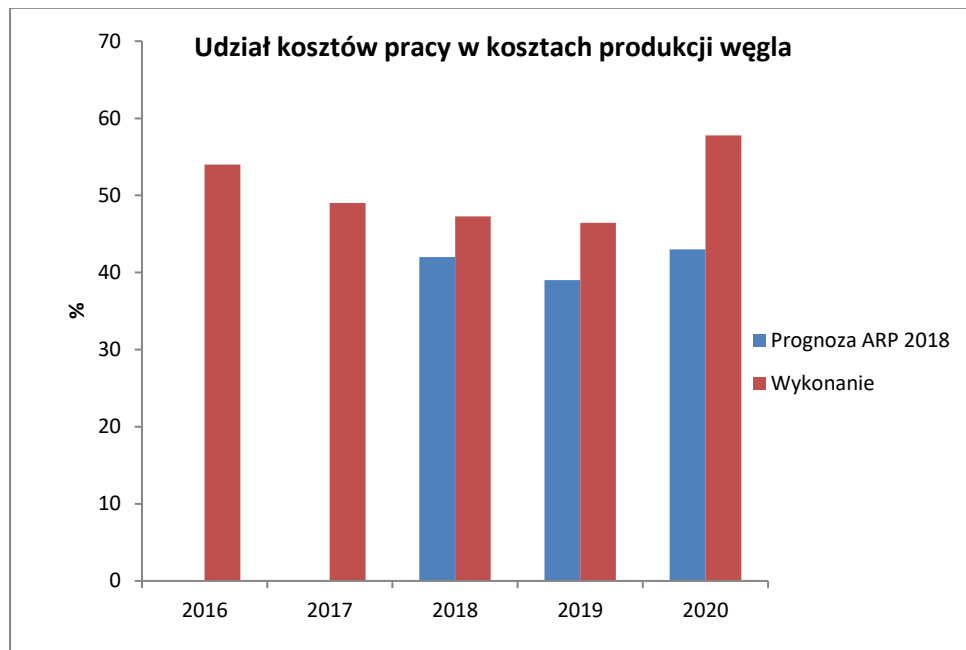
³⁵ W 2019 r.

³⁶ W 2020 r.

³⁷ W 2021 r.

Spółka przekazywała do ARP dane dotyczące przyjętych dla tego celu w 2018 r. wskaźników, mimo że nie realizowała w kontrolowanym okresie działań i projektów przewidzianych w Programie dla tego celu.

Działania wskazane w ramach tego celu nie dotyczyły Spółki.

Powyższe dane wskazują, że Spółka osiągnęła następujące poziomy mierników:

- *Udział kosztów pracy w kosztach produkcji węgla* był w 2018 r. o 5,27 p.p., w 2019 r. o 7,45 p.p., a w 2020 r. o 14,78 p.p. wyższy od zakładanego;
- *Udział składników zmiennych w kosztach pracy* był wyższy w latach 2018-2020 o odpowiednio o 2,67 p.p., o 5,36 p.p. i 3,16 p.p. od poziomu planowanego.

(akta kontroli str. 72-102,110-134,142-165,211-234)

1.2.11. Powyższe dane wskazują, że Spółka w okresie objętym kontrolą, w odniesieniu do większości wskaźników, nie uzyskała poziomu zadeklarowanego w tablicach przekazanych do ARP i ME. Odnosząc się do tego, Prezes wyjaśnił, że: *Zadeklarowane przez Spółkę wartości wskaźników na potrzeby Programu określone zostały szacunkowo. W realizacji wartości określonych w PRF na 2018 rok, w przytoczonych powyżej wskaźnikach, pojawiły się odchylenia z uwagi na m.in.: przyczyny geologiczno-górnictwa – w 2018 roku z uwagi na zagrożenie przeciwpożarowe otamowano ścianę 1a w pok. 504, co wpłynęło na wysokość i jakość produkcji. Jednocześnie Spółka zoptymalizowała koszty działalności, co w efekcie pozwoliło osiągnąć wyższy od planowanego wynik finansowy.*

Wskazał też, że: *Konstrukcja tabeli z danymi techniczno-ekonomiczno-finansowymi otrzymanej przez ME nakładała na Spółkę obowiązek uzupełnienia danych, na podstawie których wyliczane będą wskaźniki w ramach poszczególnych celów określonych w Programie. W miejscach, w których Spółka nie była w stanie podać danych – wpisano „0” bądź „nie dotyczy”. Z uwagi na fakt, że zawartość tabeli nie uwzględniała działań, a jedynie dane finansowe i techniczne. Uzupełnienie tych danych nie obligowało Spółki do realizacji działań w ramach celów, których Spółka nie była w stanie realizować. Podanie przez Spółkę danych finansowych i technicznych miało na celu agregację informacji na poziomie sektorowym.*

(akta kontroli str. 984-985)

1.3. W okresie objętym kontrolą *Spółka* co roku przekazywała do ME, za pośrednictwem ARP, wypełnione *tablice* zawierające informacje nt. osiągniętego poziomu wskaźników, a dane te były zgodne z danymi finansowo-księgowymi *Spółki*³⁸. *Spółka* przekazywała również sprawozdania opisowe, w których informowała ME, ARP, MAP o realizowanych działaniach i projektach.

(akta kontroli str. 65-66,103-106,108-109,138-141,
166-170, 206-210, 896-918)

1.4. *Spółka* w okresie 2018-2021(III kwartał) nie otrzymała na realizację *Programu* środków z budżetu państwa lub środków z UE. W latach 2019 i 2020 *Spółka* skorzystała natomiast z finansowania z Krajowego Funduszu Szkoleniowego na kształcenie ustawiczne pracowników, przy czym w 2019 r. otrzymała na ten cel 112,9 tys. zł, a w 2020 r. 46,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 894)

Spółka nie prowadziła odrębnej ewidencji kosztów realizacji zadań *Programu*, gdyż – jak wyjaśnił Prezes - nie przypisano jej do realizacji żadnych konkretnych celów i działań, a tym samym nie było konieczności ewidencjonowania takich kosztów.

(akta kontroli str. 251)

Według przedstawionych przez WK szacunków, w latach 2018-2021³⁹ na realizację działań, zadań i projektów, które mieściły się w celach *Programu*, *Spółka* poniosła koszty w następującej wysokości:

Cel I:

- w ramach działania *Zmiany organizacyjne oraz technologiczne*, poniesiono koszty ogółem w wysokości 78,4 tys. zł, z czego 69 tys. zł w 2018 r. oraz 9,4 tys. w 2021 r.;
- w ramach działania *Udostępnianie uzasadnionych ekonomicznie nowych partii złóż, w tym m.in. węgla typu 35 oraz wysokojakościowego węgla energetycznego* na drażnienie przekopu nr 107 poniesiono koszty ogółem w wysokości 22 422,7 tys. zł, z czego w poszczególnych latach odpowiednio 1 453,0 tys. zł, 5 751,20 tys. zł, 11 712,8 tys. zł i 3 505,7 tys. zł;

Cel II:

- w ramach działania *Podjęcie działań mających doprowadzić do przedłużenia koncesji wydobywczych oraz podjęcie działań, które ułatwią przedsiębiorcom górniczym uzyskanie koncesji na eksploatację metanu ze złóż węgla, przy uwzględnieniu rozdzielności tych koncesji oraz uproszczenie procesu koncesyjnego* w 2019 r. poniesiono koszty w wysokości 74,0 tys. zł związane z wykonaniem dodatku do projektu zagospodarowania złoża „Bytom Miechowice”, a w 2020 r. w wysokości 109,0 tys. zł, w związku ze zmianą kwalifikacji zasobów w pokładzie 509 z zasobów nieprzemysłowych do przemysłowych.
- w ramach działania *Realizacja projektów inwestycyjnych w zakresie udostępnienia uzasadnionych ekonomicznie nowych partii złóż, w tym m.in. węgla typu 35 oraz wysokojakościowego węgla energetycznego* poniesiono koszty w łącznej wysokości 53 899,9 tys. zł⁴⁰, z czego odpowiednio 32 930,0 tys. zł, 5 751,2 tys. zł, 11 712,8 tys. zł oraz 3 505,7 tys. zł.

³⁸ Badaniem objęto 13 wskaźników określonych w *Celu I* ujętych w *tablicach* opracowanych przez ME, przekazanych przez ARP (2 z 2018 r., 2 z 2019 r. 9 z 2020 r).

³⁹ Na koniec września 2021 r.

⁴⁰ Środki wydatkowano na budowę przekopów i chodników udostępniających oraz zakup obudowy zmechanizowanej do ściany 4 pokład 504 m.

Ponadto, w ramach projektu *Programu inwestycyjnego w nowe złoża węgla*, Spółka poniosła koszty związane z drażeniem wyrobisk górniczych o charakterze rozwojowym, w łącznej wysokości 18 495,6 tys. zł, z czego w 2018 r. - 8 517,4 tys. zł, w 2019 r. - 5 476,4 tys. zł, a w 2020 r. - 4 501,8 tys. zł,

Cel V:

- w ramach działania *Eliminacja barier formalnych w programach pomocowych z zakresu innowacyjności, ochrony środowiska oraz szkolenia pracowników górnictwa*, WK poniosła koszty na kształcenie ustawiczne pracowników w łącznej wysokości 157,8 tys. zł, z czego w 2019 r. - 112,8 tys. zł i 45 tys. zł w 2020 r.

Cel VI:

- w ramach działania *Realizacja zbiorczego programu w zakresie gospodarczego wykorzystania wód/odpadów/kopaliny towarzyszącej*, WK poniosła koszty związane z opłatami środowiskowymi w łącznej wysokości 10 415,7 tys. zł, w tym z tytułu opłat środowiskowych w kolejnych latach okresu objętego kontrolą odpowiednio 248,5 tys. zł, 1 037,8 tys. zł, 648,0 tys. zł i 576,6 tys. zł oraz z tytułu zagospodarowania odpadów wydobywczych odpowiednio 1 898,3 tys. zł, 2 224,9 tys. zł, 2 342,0 tys. zł oraz 1 439,6 tys. zł.

Cel VII:

- w ramach działania *Aktywizacja współpracy sektora górnictwa z instytucjami naukowo-badawczymi oraz firmami produkującymi na rzecz górnictwa, mająca na celu poszukiwanie nowatorskich rozwiązań technicznych, technologicznych*, poniesiono w 2018 r. koszty w wysokości 60,0 tys. zł w związku z udziałem Spółki w badaniu prób miałow węglowych z jej zakładów pod kątem możliwości ich wzbogacania na sucho;
- w ramach działania *Poprawa stanu bezpieczeństwa i warunków BHP oraz promocja BHP w kopalniach*, poniesiono koszty ogółem w wysokości 25 381,1 tys. zł, z czego 6 548,22 tys. zł w 2018 r., 6 944,51 tys. zł w 2019 r., 7 563,69 tys. zł oraz 4 324,65 tys. zł w 2020 r. W ramach ww. kosztów 177,3 tys. zł dotyczyło wydatków na szkolenia BHP, z czego 44,9 tys. zł w 2018 r., 56,5 tys. zł w 2019 r. i 30, 62 tys. zł w 2020 r.

Cel VIII:

- w ramach działania *Modernizacja i rozbudowa istniejących ZPMW*, poniesiono koszty w wysokości 7 956,3 tys. zł, z czego w kolejnych latach odpowiednio 4 272,6 tys. zł, 3 102,5 tys. zł, 557,5 tys. zł i 23,7 tys. zł.

(akta kontroli str. 987-1008)

Według szacunków Spółki, w okresie objętym kontrolą na realizację działań i projektów wpisujących się w realizację *Programu* poniosła ona łączne koszty w wysokości 139 050,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 987-1008)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Katowice, dnia 29 grudnia 2021 r.

Kontroler
Jerzy Piasecki
główny specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....